Valiokunnan lausunto YmVL 23/2022 vp– E 56/2022 vp

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: EU:n kestävän rahoituksen taksonomia: Ilmastoa koskevaa delegoitua asetusta täydentävä delegoitu asetus koskien ydinenergia- ja maakaasutoimintoja

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: EU:n kestävän rahoituksen taksonomia: Ilmastoa koskevaa delegoitua asetusta täydentävä delegoitu asetus koskien ydinenergia- ja maakaasutoimintoja (E 56/2022 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Milla Kouri, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Janne Lipponen, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Katja Tuokko, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Emma Terämä, ympäristöministeriö
- asiantuntija Annina Alasaari, Energiateollisuus ry
- johtava asiantuntija Martti Kätkä, Teknologiateollisuus ry
- erityisasiantuntija Jari Natunen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio antoi 9.3.2022 neuvostolle ja Euroopan parlamentille delegoidun asetuksen, jolla täydennetään joulukuussa 2021 voimaantullutta taksonomian ilmastoa koskevaa delegoitua asetusta ((EU) 2021/2139) ydinenergia- ja maakaasutoiminnoilla. Lisäksi delegoidulla asetuksella muutetaan taksonomia-asetuksen 8 artiklan nojalla annettua tiedonantovelvoitteita koskevaa delegoitua asetusta ((EU) 2021/2178). Delegoitu asetus sisältää kolme liitettä. Delegoidun asetuksen I-liitteessä muutetaan ilmastoa koskevan delegoidun asetuksen I-liitettä, jossa määritetään ilmastonmuutoksen hillinnän alaiset taloudelliset toiminnot ja niiden kriteerit. Delegoidun asetuksen II -liitteessä muutetaan ilmastoa koskevan delegoidun asetuksen vastaavaa II-liitettä, jossa määritetään ilmastonmuutoksen sopeutumisen tavoitteen mukaisen taloudelliset toiminnot ja niiden kriteerit. Delegoitu asetus sisältää III-liitteen, jolla muutetaan tiedonantovelvoitteita koskevaa dele-

goitua asetusta. Delegoidussa asetuksessa määritetään kuusi uutta taloudellista toimintaa ilmastonmuutoksen hillinnän ja kuusi uutta ilmastonmuutoksen sopeutumisen ympäristötavoitteiden alle. Kummassakin tapauksessa kolme toimintoa koskevat ydinenergiaa ja kolme maakaasua.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto kannattaa täydentävän delegoidun asetuksen hyväksymistä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Taksonomian tarkoituksena on ohjata yksityisiä pääomia ympäristön kannalta kestävään taloudelliseen toimintaan sekä tukea Pariisin sopimuksen tavoitteita ja siirtymää kestävämmän kasvun talouteen. Komissio antoi 9.3.2022 neuvostolle ja Euroopan parlamentille delegoidun asetuksen, jolla täydennetään joulukuussa 2021 voimaantullutta taksonomian ilmastoa koskevaa delegoitua asetusta ((EU) 2021/2139) ydinenergia- ja maakaasutoiminnoilla sekä näitä toimintoja koskevien tiedonantovelvoitteiden osalta.

Valiokunta toteaa, että delegoitua asetusta käsitellään kokonaisuutena, eikä sen sisältöä voi muuttaa. Jäsenvaltiot voivat vain ilmoittaa hyväksyvänsä tai hylkäävänsä asetuksen. Valiokunta yhtyen valtioneuvoston kantaan katsoo, että asetus tulee hyväksyä. Ympäristövaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota lyhyesti seuraaviin näkökohtiin.

Ydinenergia

Täydentävä delegoitu asetus sisältää tekniset arviointikriteerit sekä olemassa olevalle ydinvoimalle että uusille ydinvoimahankkeille. Taksonomian mukaisuutta määritetään kriteereillä, jotka liittyvät esimerkiksi olemassa olevan lainsäädännön noudattamiseen sekä ydinjäterahastojen ylläpitoon ja vaatimukseen vuoteen 2050 toiminnassa olevasta korkea-aktiivisen jätteen loppusijoituslaitoksesta. Asetus sisältää myös ei merkittävää haittaa -kriteerejä (do no significant harm, DNSH-kriteerit) sekä ei-radioaktiivisen että radioaktiivisen jätteen käsittelystä. Uusien ydinlaitosten rakentaminen ja turvallinen käyttö olisi ilmeisesti siirtymätoimena taksonomian mukaista silloin kun jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset ovat myöntäneet rakennusluvan vuoteen 2045 mennessä kansallisen lainsäädännön mukaisesti sähkön tai prosessilämmön tuotantoa varten, mukaan lukien kaukolämpö ja teollisuusprosessit, kuten vedyn tuotanto sekä niiden turvallisuuden parantaminen.

Valiokunta korostaa, että Venäjän hyökättyä Ukrainaan energiapolitiikan kokonaisnäkymä on olennaisesti muuttunut ja ilmastopolitiikan Pariisin sopimuksen mukainen tavoite fossiilisista energialähteistä irtautumiseksi on toteutettava ennakoitua huomattavasti nopeammin. Myös Suomen hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseksi ja Venäjän energian korvaamiseksi tarvitaan nopeasti päästöttömiä energialähteitä. Ydinvoiman määrittäminen taksonomian mukaiseksi toiminnoksi on siten paitsi Suomelle myös koko Euroopalle tärkeää. Delegoitu asetus ei saisi johtaa ydinenergian käytön vaikeutumiseen osana irtautumista fossiilisesta energiasta. Valiokunta toteaa asiantuntijakuulemisessa saamansa selvityksen perusteella, että kriteereihin liittyy useita epäselviä kysymyksiä, joita tulee pyrkiä myöhemmissä päivityksissä selventämään. Epäselvyyt-

tä liittyy esimerkiksi siihen, tulkitaanko vuoden 2045 aikaraja siten, että uudet ydinvoimalat voivat täyttää taksonomian kriteerit koko elinkaarensa osalta, jos rakentamislupa on myönnetty vuoteen 2045 mennessä. Huolestuttavaa on myös onnettomuuksia kestäviin polttoaineisiin eli ns. ATF-polttoaineisiin liittyvän kriteeristön ongelmat teknologianeutraaliuden kannalta. Epäselvyyksistä huolimatta ydinenergian hyväksyminen lähtökohtaisesti taksonomian piiriin on investointien rahoituksen turvaamiseksi tärkeää ja delegoidun asetuksen hyväksymisellä suuri ilmastopoliittinen merkitys.

Valiokunta korostaa vielä, että ydinenergian sisältyminen taksonomiaan pohjautuu tieteellisiin argumentteihin perustuen komission tutkimuskeskuksen selvitykseen, jonka mukaan ydinvoima ei ole muita taksonomiassa mukana olevia energian tuotantomuotoja haitallisempaa ihmisten terveydelle eikä ympäristölle. Tuon selvityksen arvioi vielä kaksi erillistä työryhmää. Valiokunta korostaa, että myös ydinenergialla tuotetun vedyn tuotannon laskeminen asetuksen toiminnon piiriin on tarvittavan energiamurroksen kannalta olennaista.

Maakaasu

Maakaasulla tuotettava sähkö, lämmön tai jäähdytyksen ja sähkön yhteistuotanto tai lämmön ja jäähdytyksen tuotanto kaukolämmitys- ja -jäähdytysjärjestelmässä maakaasulla ovat taksonomian piirissä siirtymätoimena. Maakaasua koskevat toiminnot voivat olla kriteerien piirissä ilman erillistä takarajaa, jos päästöt jäävät alle 100 g CO_2e/kWh päästörajan. Tällöin hankkeella olisi käytössä hiilidioksidin talteenottoteknologiaa tai hanke hyödyntäisi maakaasun lisäksi vähäpäästöisiä polttoaineita, niin että päästöt jäävät alle 100 g CO_2e/kWh päästörajan. Maakaasun ja uusiutuvien tai vähäpäästöisten polttoaineiden yhteiskäyttö täten taksonomiassa sallittaisiin. Lisäksi maakaasun käyttö voi olla taksonomian mukaista myös korkeampaan päästörajaan saakka, jolloin komissio asettaa taksonomian mukaisuudelle tarkempia kriteerejä. Tällöin toiminnan suorien päästöjen tulee jäädä alle 270 g CO_2e/kWh rajan ja laitoksen käyttöluvan tulee olla myönnetty viimeistään vuoden 2030 loppuun mennessä.

Valiokunta toteaa, että delegoitu asetus on valmisteltu ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaan. Koska erityisesti maakaasun asema on sodan johdosta muuttunut perusteellisesti, on asetuksen hyväksyminen ennen sotaa valmistellussa muodossaan lähtökohtaisesti vaikeasti ymmärrettävissä. Maakaasu on myös fossiilinen polttoaine, joka aiheuttaa kasvihuonekaasupäästöjä, joten valmistelussa näkyy selkeästi poliittisten perusteiden painoarvo ja eräiden suurten jäsenmaiden intressit. Kriteerien tulisi kuitenkin olla tieteelliseen tutkimustietoon perustuvia.

Maakaasua polttoaineena käyttävien sähköntuotantolaitosten rakentaminen tai käyttö onkin hyväksyttävissä vain siirtymätoimena. Valiokunta korostaa, että lisäkriteerien tulee säilyä tiukkoina, jotta niiden voidaan katsoa perustuvan tieteeseen ja tukevan EU:n ilmastotavoitteita siihen saakka, kunnes teknologisesti ja taloudellisesti korvaavia puhtaampia energianlähteitä on saatavilla. Samaan aikaan tulee edistää investointeja uusiutuviin energiamuotoihin.

Yhteenveto

Valiokunta katsoo valtioneuvoston kantaan yhtyen, että asetus tulee hyväksyä. Valiokunta korostaa kuitenkin, että kriteereihin liittyviä epäselvyyksiä tulee selvittää ja poistaa kestävyyskriitee-

rien säännöllisissä päivityksissä. Komissiolle on myös tarpeen korostaa, että jatkotyön tulee olla avoin ja läpinäkyvä prosessi, jossa jäsenmaiden kommentointimahdollisuudet turvataan. Tärkeitä peruslähtökohtia ovat taksonomian teknisten arviointikriteerien perustuminen tieteelliseen tietoon ja teknologianeutraalius. Kriteerien tulee myös olla mahdollisimman ymmärrettäviä, helppokäyttöisiä ja yksitulkintaisia sekä edistää merkittävästi ympäristötavoitteiden saavuttamista.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 12.5.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juha Sipilä kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Petri Huru ps
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Niina Malm sd
jäsen Kai Mykkänen kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos